

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Právní dějiny

Vojáček

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Integrační tendence v první polovině minulého století

Vojáček

Integrační snahy ve starověku a středověku

- Římské impérium jako historický fenomén
- Středověké pokusy o integraci a integrační koncepce
 - Franská říše Karla Velikého
 - Svatá říše římská
 - integrační tendence v severní Evropě, zejména Kalmarská unie na čele s Dánskem (1397 – 1526)
- mírový projekt českého krále Jiřího z Poděbrad (1462 – 1464)

Karel Veliký

Integrační snahy v novověké Evropě

- Napoleon I.
- Vídeňský kongres (1815)
 - princip legitimacy
 - tzv. Svatá aliance
 - Německý spolek
- Trojspolek (1882) a Trojdohoda (1892 – 1904)
- II. haagská konference 1907 = dvanáct konvencí o mezinárodním právu v době války

DER DEUTSCHE BUND

1815–1866

- FL = Fürstentum Lichtenberg (1834 preussisch)
- FW = Fürstentum Waldeck und Pyrmont (Landesteil Pyrmont)
- HH = Hansestadt Hamburg
- HL = Hansestadt Lübeck
- HLB = Herzogtum Lauenburg (1865 preussisch)
- KH = Kurfürstentum Hessen
- LD = Fürstentum Lippe
- LHH = Landgrafschaft Hessen-Homburg
- MS = Großherzogtum Mecklenburg-Strelitz
- OL = Großherzogtum Oldenburg
- RÄL = Fürstentum Reuß ältere Linie
- RJL = Fürstentum Reuß jüngere Linie
- SA = Herzogtum Sachsen-Altenburg
- SCG = Herzogtum Sachsen-Coburg und Gotha
- SL = Fürstentum Schaumburg-Lippe
- SM = Herzogtum Sachsen-Meiningen
- SR = Fürstentum Schwarzburg-Rudolstadt
- SWE = Großherzogtum Sachsen-Weimar-Eisenach

Anhalt ist nach Aussterben der Linien Anhalt-Köthen und Anhalt-Bernburg dargestellt, die thüringischen Staaten nach der 1826 erfolgten Neuordnung der ernestinischen Herzogtümer.

○ Städte ☆ Festungen ★ Bundesfestungen

Slepé uličky středoevropské integrace

- hrabě Czartoryski: svazek středovýchodních národů na obranu proti Rusku
- baron Miklós Wesselényi: konfederativní dunajská republika (podobně Lajos Kossuth)
- Ilja Garašanin: balkánská či dunajská federace pod vedením Srbska
- Aurel Popovici: monarchistické federativní Spojené státy Velkého Rakouska
- [panslovanské koncepty a modernější novoslovanství (Karel Kramář)]
- [Mitteleuropa Friedricha Neumanna]

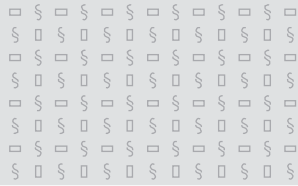
Motivace a cíle integrace

- „*podporování míru*“: vojenský aspekt hlavním cílem
- „*obrana společných hodnot*“: předpoklad každého společného projektu
 - hodnoty náboženské
 - později politické a ekonomické
- podpora „*blahobytu svých obyvatel*“: až v 19. století

Koncepty z počátku 20. století

- především prospěch jednoho národa na úkor jiných
 - novoslovanství (Karel Kramář)
 - Mitteleuropa (Friedrich Neumann)
- uznání práva národů na sebeurčení
 - myšlenka konstituování Společnosti národů
 - Masarykův koncept, vycházející z předpokládané porážky Německa a rozčlenění habsburské monarchie
 - austromarxista Šmeral a podunajská federace

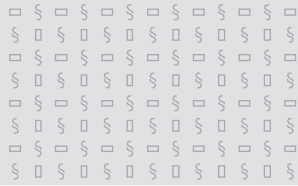
Karel Kramář (květen 1914)

- ústava centralizovaného Slovanského svazu
- monarchie
- Státní дума + Státní rada
- jen velmi omezená autonomie členů

Mitteleuropa (Friedrich Naumann)

- válka = boj o uchování samostatného rázu střední Evropu
- Německo a R-U jádrem Střední Evropy
- důraz na ekonomický faktor
- vliv měl přes volně přičleněné Rumunsko a Turecko sahat až do Arábie, na severu možná i do Skandinávie
- spoléhal, že se po vítězné válce oslabí pangermánské i panslavistické tendence

Druhá skupina

- myšlenka konstituování Společnosti národů
- Masarykův koncept
- austromarxista Šmeral a podunajská federace

Compiègne

11. 11. 1918

General Weygand, Admiral Weygand, Marshall Joffre vor dem Offizierswagen, in dem der Waffenstillstand am 11. 11. 1918 mündlich unterzeichnet wurde

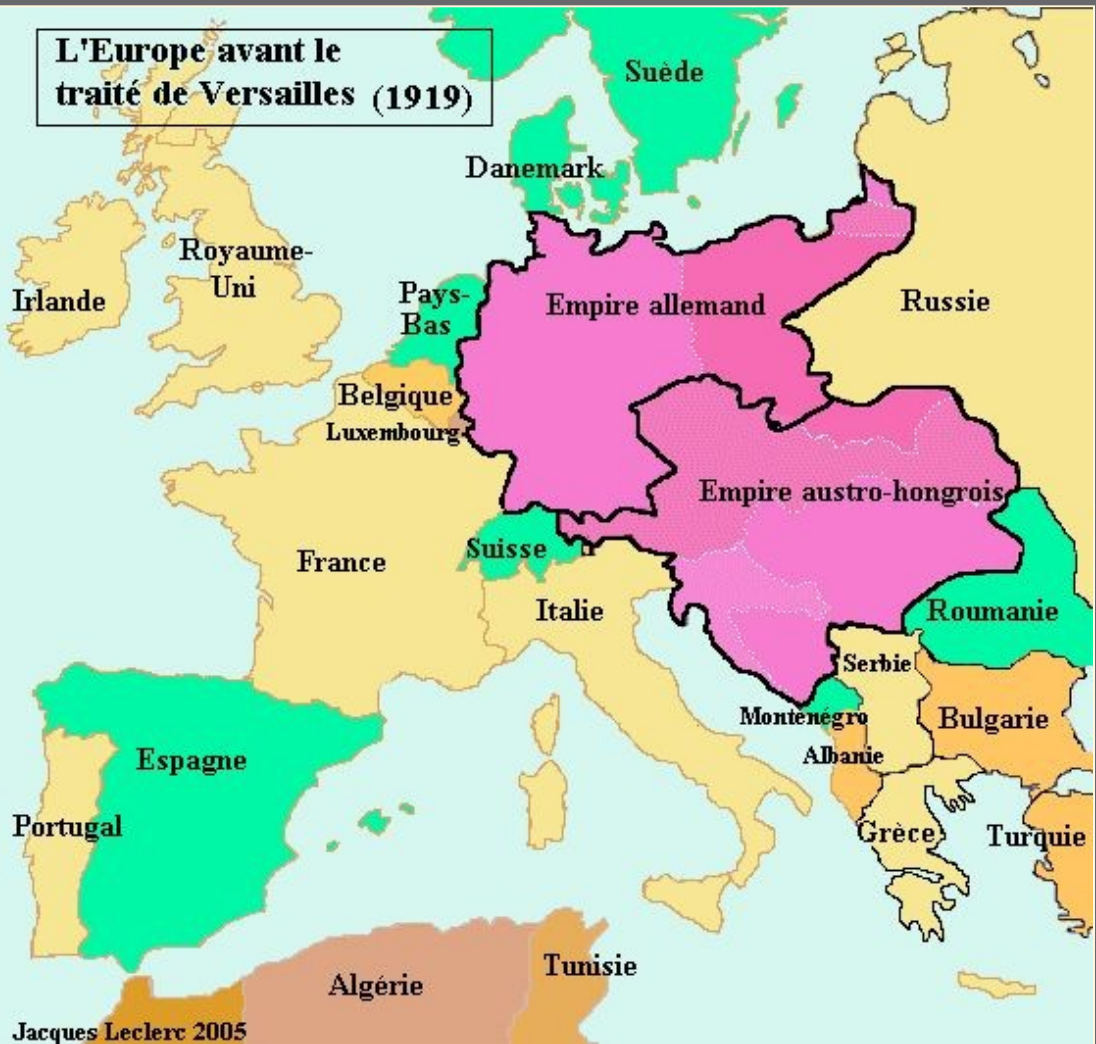
Mírová jednání

- Versailleská mírová smlouva č. 217/1921 Sb.
- Saint-germainská mírová smlouva č. 507/1921 Sb.
- Trianonská mírová smlouva, č. 102/1922 Sb.
- Neuillyská mírová smlouva s Bulharskem
- Sèvreská mírová smlouva s Tureckem
- + konference ve Washingtonu (1921 – 1922)
- = versaillesko-washingtonský systém
- součástí i vytvoření **Společnosti národů**

Le 24 juin, MM. Clemenceau, Sonnino, Wilson et Balfour viennent se rendre compte, au château de Versailles, des dispositions déjà prises.

L'Europe avant le traité de Versailles (1919)

L'Europe après 1919

L'Europe après 1919

Sèvres

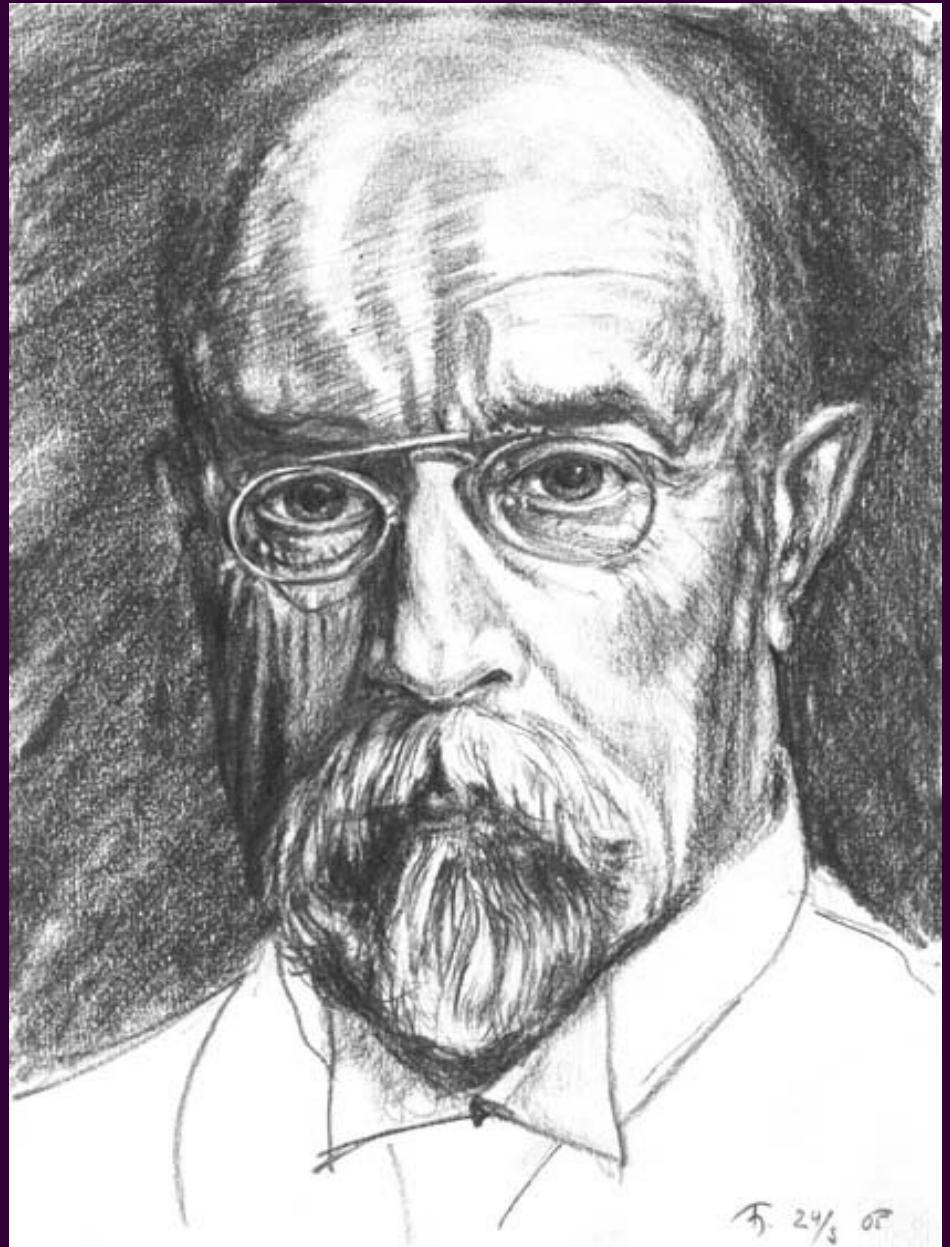
Konstituování Společnosti národů

- iniciativa amerického prezidenta
- USA se nestaly členem
- ustanovení o ní v mírových smlouvách
- Pakt společnosti národů
- malá efektivita

T. G. Masaryk

- nebyl zahleděn jen do problémů svého národa
- příčina válečného konfliktu = německá imperialistická politika
- vyústění = světová revoluce
- hlavním cílem porážka Německa, ne rozbití R-U
- aktivity v Americe
 - Demokratická unie střední Evropy
 - sjezd utlačovaných národů ve Filadelfii
- práce Nová Evropa (samostatný stát + nový systém mezinárodních vztahů)

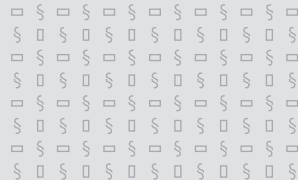
B. Šmeral a podunajská federace

- východiskem habsburské soustátí jako možný zárodek budoucí federální Evropy
- na konci války: utvoření samostatného českého státu, začleněného do rámce „federativně ustrojené podunajské federace“
- upozorňoval na problematické rysy programu orientovaného jen na okamžité vytvoření samostatného státu
- velmi ostré odsouzení X humanistickým pojetím koresponduje se současným pojetím evropské integrace

Panevropa R. Coudenhove–Kalergiho

- stěžejní práci *Paneuropa* z roku 1923
- rozdělení světa do pěti bloků: evropský + britský, panamerický, čínsko-japonský a ruský
(„*Evropa je posunuta ze středu světa na jeho periferii. Světová hegemonie Evropy je navždy svržena. Kdysi probouzela strach – dnes soucit! Ze své pozice vladařské je zatlačena do defensivy ...*“)
- Spojené státy evropské – **smysl**: eliminovat neblahé konsekvence pangermanismu a panslavismu a také francouzsko-německého soupeření

Konkrétní cíle:

- možnost trvalého mírového uspořádání
- vyřešení evropské hospodářské krize
- ochrana Evropy před ruskou rozpínavostí
- odstranění hraničních a národnostních problémů
- obnovení tvůrčí schopnosti Evropy

Coudenhove-Kalergi, R.: Pan-Evropa. Praha: Panevropa 1993, s. 95:

„Aby se objevila na politické mapě, musí Pan-Evropa nejdříve zapustit kořeny v srdcích a hlavách Evropanů. Je třeba vystavět mosty dorozumění, zájmů a přátelství od národa k národu, od továrny k továrně, od odborů k odborům, od literatury k literatuře. Pocit panevropské pospolitosti, evropský patriotismus, musí korunovat cit národní“

Richard Coudenhove–Kalergi

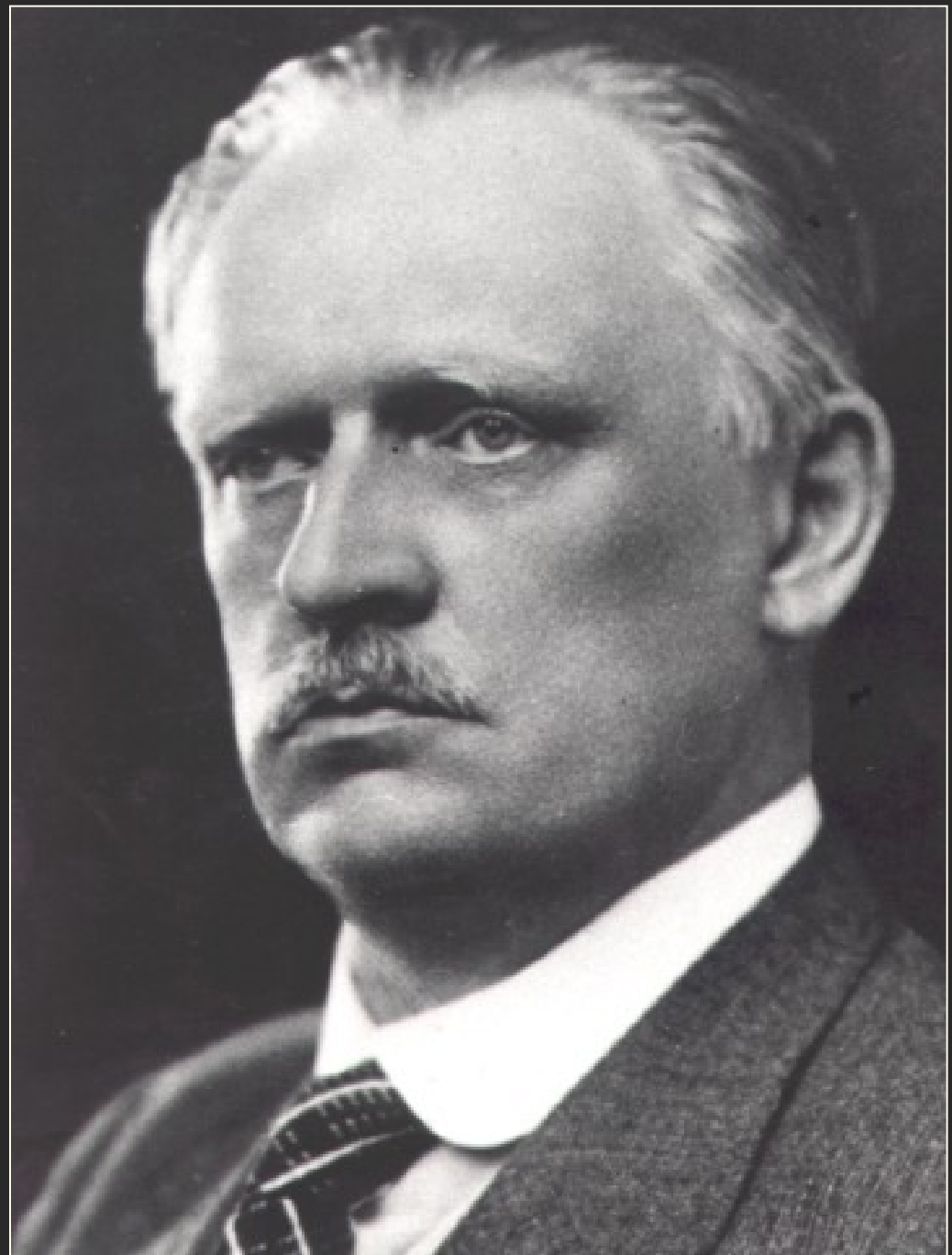
- **aktivně své myšlenky propagoval**
(přednášky, články a knihy, osobní kontakty)
- politická revue Paneuropa
- zdrženlivá podpora evropských státníků (i TGM)
- dokázal vytvořit celé hnutí: Panevropská unie (1923)

Panevropská unie

- zpočátku na území Německa a bývalého R-U
- 1924 Francie (ministerský předseda E. Herriot)
- 1926 ve Vídni první panevropský kongres
- záštita i dr. Edvard Beneš
- stanovy Panevropské unie (ústřední rada řízená R. Coudenhove-Kalergim, předsedové národních sekcí)
- **československá sekce** Panevropské unie (1926)
- druhý a třetí kongres Panevropské unie

František Weyr

Projekt Aristide Brianda

- aktivní liberální francouzský politik
- účastník prvního kongresu Panevropské unie;
v roce 1927 čestný předseda
- impuls z X. zasedání SN 1929
- návrh na vytvoření Evropského federativního svazu = pokus uvést panevropskou myšlenku v život oficiální cestou
- **Memorandum o Panevropě** z roku 1930

Memorandum o Panevropě z roku 1930

- zveřejněné v den zahájení II. kongresu Panevropské unie
- „morální evropská unie“, schopná čelit hrozbám
- více než přátelská spolupráce – Spojené státy evropské
= regionální společenství Společnosti národů
- institucionálně: Evropská konference + Evropský výbor + sekretariát
- akcentoval politický aspekt projektu
- proti Německo + výhrady i z jiných zemí

Kritické výhrady

■ kritici Coudenhove-Kalergiho:

- vychází z některých nereálných předpokladů = vyloučení VB a SSSR
- financování projektu německými penězi
- sídlo ve vídeňském „habsburském“ Hofburgu
- jen prosazování Naumannovy Mittelevropy jinými prostředky

■ kritici Briandovy evropské federace:

- obavy z přílišného posílení francouzského vlivu

Dílčí integrační a odzbrojovací pokusy z dvacátých let

- projekt dunajské federace (Oszkár Jászi)
- Malá dohoda
- tzv. ženevský protokol (1924) – odmítnutý VB
- Locarno (1925; Rýnský garanční pakt)
- Briand-Kelloggův pakt (1928)

Dílčí integrační a odzbrojovací pokusy z dvacátých let

- německo-rakouský pokus o celní unii (1931)
- odzbrojovací konference 1932 v Ženevě
- Organizační pakt Malé dohody (1933)
- tzv. pakt čtyř – Francie, Itálie, Německa a Velké Británie (březen 1933; B. Mussolini)
- porozumění s SSSR (1934 do SN)
- **koncept Milana Hodži**

Milan Hodža

Středoevropská federace M. Hodži

- Střední Evropa = pásmo mezi Německem a Ruskem
- *„federalizované stredná Európa je jednou z absolútnych nevyhnutností nového povojnového usporiadania“*
- *„európsky mier spočívne na konštelácii: Francúzsko – Nemecko – nová stredná Európa“*
- podstatou sblížení MD a států tzv. Římských protokolů (tj. Itálie, Maďarska a Rakouska) + případně pobaltských států a Řecka a Turecka
- spolupráce se Západem + uzavřít dohodu s Německem

Federace ve střední Evropě (1942)

- věnoval se i problémům ústavního uspořádání a politického systému
- čtyři slovanské a čtyři neslovanské země:
Bulharsko, Československo, Jugoslávie, Polsko,
Maďarsko, Rakousko, Rumunsko a Řecko;
případně i Albánie a Turecko
- republikánské uspořádání (= problém)
- hlava soustátí = tmel, prostředek vytváření společné identity